

Työ- ja elinkeinoministeriö
Viite: VN/2258/2021

16.4.2021

Pohjois-Pohjanmaan liiton lausunto Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) valmistelun ja siihen liittyvän ympäristöarvioinnin aloittamisesta

Pohjois-Pohjanmaan liitto kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) valmistelusta ja siihen liittyvän ympäristöarvioinnin aloittamisesta.

Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää hyvänä menettelynä, että kansallisen JTF-koordinaatioryhmän puitteissa on ollut mahdollista käydä keskustelua kansallisesta valmistelusta, siihen liittyvistä linjauksista ja ohjeista sekä voitu välittää maakuntien näkemykset näihin.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) merkitys

Turpeen energiakäyttöön liittyvät EU:n ja kansalliset linjaukset ja niiden vaikutukset alueetasolle ovat merkittävät. Vaikutuksia on arvioitu sekä kansallisesti että alueellisesti. Pellervon taloustutkimuksen (PTT) selvityksen perusteella turvetoimiala on keskittynyt maakunnista erityisesti Pohjois-Pohjanmaalle. Maakunnan turvetoimialan tuotannon bruttoarvo oli vuonna 2019 oli 86 milj. €, jalostusarvo 31 milj. € ja henkilöstömäärä 240 htv. Turvetoimialan koko tuotantoketju työllistää yht. 430 htv. Koko turvetoimialan bruttoarvosta maakunnan osuus oli 17 %, jalostusarvosta 25 % ja henkilöstöstä 17 %.

Hallitusohjelman mukaisesti turpeen energiakäyttö puolitetaan vuoteen 2030 mennessä. Energiaturpeen kysynnän odotettua voimakkaampi lasku on kuitenkin johtanut huomauttavasti nopeampaan toimialan rakennemuutokseen. Liiketoiminnan tappioiden ja konkurssien riski on ilmeinen.

Turpeen energiakäytön muutoksilla on vakavia vaikutuksia suomalaiselle kasvu- ja kuiviketurvetuotannolle jäsitä kautta sekä kasvihuonetuotannolle että kotieläintuotannolle. Pohjois-Pohjanmaa on mm. naudanlihantuotannossa Suomen johtava maakunta, joten vaikutuksien myös maatalouteen arvioidaan olevan merkittävät. Pohjois-Pohjanmaan maaseutualueilla, joissa turvetuotantoalueet sijaitsevat, on rajalliset mahdollisuudet synnyttää uusia korvaavia työpaikkoja. Elinkeinerakenne on kapea ja yritys-kanta on mikro- ja pk-yritysvaltaista. Suuria kasvuyrityksiä ei juurikaan ole. Alueet menettävät väestöään ikääntymisen sekä muuttoliikkeen myötä. Taloudellisten menetysten lisäksi murroksen sosiaaliset vaikutukset ovat negatiivisia. Työttömyyden riski kasvaa sekä turvetoimialan yrittäjillä sekä yritysten henkilöstöllä. Pitkäaikaistyöttömyys on ollut maakunnassa nousussa. Myös nuorisotyöttömyys on Pohjois-Pohjanmaalla jo entuudestaan korkeaa. Kerrannaisvaikutukset kohdistuvat myös kuntatalouteen verotulojen menetysten vuoksi ja heijastuvat kuntien elinvoimaan ja palveluntarjontaan heikentävästi.

Oikeudenmukaisen siirtymän tukemisella on siten merkittävä tarve Pohjois-Pohjanmaan maakunnassa. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että JTF-rahoitusta suunnataan toimiin, joilla voidaan vaikuttaa turpeen energiakäytön muutoksesta aiheutuviin yritys- ja aluevaikutuksiin. JTF-rahastolla ei kuitenkaan tukikelpoisuuden rajausten ja kansallisen lainsäädännön vuoksi ole mahdollista vastata turvetoimialan tarpeisiin. Pohjois-Pohjanmaan liitto pitää tärkeänä, että JTF-rahoituksen lisäksi turvealan ongelmiin kohdennetaan myös kansallista rahoitusta kansallisen turvetyöryhmän raportin mukaisesti. Ongelmien ratkaisujen varmistamiseksi tarvitaan monia kansallisia toimia vastaamaan erityisesti pk-yritysten taloudellisiin ongelmiin.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) rahoitus

Oikeudenmukaisen siirtymän rahoituksen kokonaistaso Suomessa koko EU-ohjelmakaudelle on tiedossa, mutta rahoituksen alueellinen jakautuminen on vielä avoinna.

JTF-rahasto on EAKR- ja ESR-rahastoja käyttöalaltaan huomattavasti rajoitetumpi rahasto. Erityisesti EAKR-rahoitus on käyttökelpoisempaa ja laaja-alaisempaa kuin JTF-rahoitus aluetalouden uudistamisessa ja työpaikkojen luomisessa. Tästä syystä JTF-rahastolla ei tule korvata maakuntaan kohdistettavaa EAKR-rahoitusta ja näin heikentää maakunnan laaja-alaista kehittämistä.

Aluerahoituksen jako tulee pitää erillisenä rakennerahastojen alueellisesta jaosta.

Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF) alueellisen suunnitelman valmistelu

Oikeudenmukaisen rahaston (JTF) alueellisen suunnitelman sisällöstä ja toimenpiteistä säädetään JTF-asetuksessa ja erityisesti sen artiklassa 8. EU-asetuksen ohella alueellisten suunnitelmien sisältöä ohjataan kansallisilla linjauksilla. On tärkeää, että maakunnilla on alueellisten suunnitelmien valmistelussaan riittävä keinovalikoima käytettävissään. Kussakin maakunnassa on valmius laatia maakunnan tarpeet huomioon ottava alueellinen suunnitelma. Lisäksi aluetasolla voidaan yhteensovittaa JTF-rahoituksella rahoitettavat toimet muiden EU-ohjelmien, erityisesti Uudistuva ja osaa-va Suomi 2021-2027 ohjelmasta ja CAP-ohjelmasta rahoitettavien toimenpiteiden kanssa.

Pohjois-Pohjanmaan liitto esittää, että:

- kansallisesti edistetään sitä, että JTF-rahoituksella voidaan rahoittaa myös turpeen muuhun kuin energiakäyttöön liittyviä toimia
- JTF-rahoituksella voidaan rahoittaa ALKE-lainsäädäntöön perustuvia pienimuotoisia perusrakenteen investointeja silloin, kun ne liittyvät turpeen energiakäytöstä luopumiseen ja sitä korvaaviin toimenpiteisiin ja ovat alueellisen suunnitelman mukaisia. Näitä ovat esimerkiksi energiahuoltoon liittyvät terminaaliratkaisut.
- mahdollistetaan JTF-rahoituksella rahoittaa biokaasuun liittyviä toimenpiteitä, esimerkiksi selvityksiä ja investointeja, silloin kuin niillä täydennetään ja tuetaan muiden EU-ohjelmien (kuten CAP-suunnitelman) mukaisia toimenpiteitä.

POHJOIS-POHJANMAAN LIITTO

Pauli Harju
maakuntajohtaja

Päivi Keisanen
kehittämispäällikkö

